

HAVELKA, D. , BARTOŠOVÁ, K. 2019. SPECIÁLNÍ SOUROZENCI – Život se sourozencem s postižením. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 128 s. ISBN 978-80-262-1475-5.

Autormi publikácie *SPECIÁLNÍ SOUROZENCI – Život se sourozencem s postižením* sú Mgr. et. Mgr. David Havelka, Ph.D. a PhDr. Kateřina Bartošová, Ph.D. David Havelka vyštudoval psychológiu a špeciálnu pedagogiku na Masarykovej univerzite v Brne. Na Katedre psychológie Pedagogickej fakulty Masarykovej univerzity absolvoval aj doktorandské štúdium. V súčasnosti pôsobí na tejto katedre ako odborný asistent a taktiež pracuje ako psychológ v psychiatrickej liečebni Šternberk na detskom oddelení. Centrom jeho záujmu sú práve súrodenecké vzťahy a na túto problematiku robí prednášky, či už pre verejnosť, na vysokej škole a taktiež na odborných konferenciách.

Spoluautorkou knihy je Kateřina Bartošová, ktorá v roku 2014 ukončila doktorandské štúdium v odbore klinická psychológia. na Masarykovej univerzite v Brne V súčasnosti pôsobí ako odborná asistentka na Psychologickom ústave Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne.

Publikácia *SPECIÁLNÍ SOUROZENCI – Život se sourozencem s postižením*, odráža nielen znalosti autorov z oblasti medziľudských vzťahov, ale aj ich schopnosť reflektovať význam interpersonálnych vzťahov v živote človeka. Vzťahom medzi zdravým a zdravotne znevýhodneným súrodencom je venovaná len okrajová pozornosť a pritom práve súrodenecký vzťah patrí medzi emocionálne najvýznamnejšie interpersonálne vzťahy v ľudskom živote.

Publikácia *SPECIÁLNÍ SOUROZENCI – Život se sourozencem s postižením* rozkrýva na základe všeobecne známych skutočností problematiku zdravého dieťa žijúceho v rodine so zdravotne znevýhodneným súrodencom. Z organizačného hľadiska autori publikáciu rozdelili do troch základných kapitol. Prvá kapitola má názov *Rodina s dítěte s postižením* popri všeobecne známych teoretických poznatkoch o rodine prináša aj pohľad psychické fungovanie rodičov, ako nosných pilierov rodiny a ich zvládania náročných životných situácií. Publikácia prináša plastický obraz na problematiku situácie, ktorým takýto rodičia denne čelia. Ako autori uvádzajú „*rodiče dětí se speciálními potřebami zažívají často výrazně vyšší míru stresu než rodiče zdravých dětí, dvojnásob to platí pro rodiče dětí s pervazivním vývojovým postižením, či postižením s přidruženým poruchovým chováním*“ (Havelka, Bartošová, 2019, s. 11). Teoreticky fundovaný text autori doplnili praktickými príkladmi, ako sú napr. útržky rozhovorov, ktorými sa snažia čitateľovi pomôcť vytvoriť si ucelený pohľad na danú problematiku. Logicky nasleduje pohľad na fungovanie rodiny ako celku, nakoľko prítomnosť dieťaťa so zdravotným znevýhodnením neovplyvňuje iba partnerské spolunažívanie rodičov, ale má vplyv na celkovú rodinnú atmosféru a fungovanie rodiny. Stotožňujeme sa s tvrdením autorov, že „*zmíněné obtíže mohou vést k celkově nižší rodinné soudržnosti, kdy se členové rodiny mohou vzájemně méně podporovat a mají méně společných zájmů*“ (Havelka, Bartošová, 2019, s. 15).

Druhá kapitola začína objasnením súrodeneckých vzťahov vo všeobecnosti, pričom práve tu autori zdôrazňujú dôležitosť týchto vzťahov. Ako uvádzajú „*sourozenecký vztah je jeden z nejdelších a nejintenzivnějších, které v průběhu života zažíváme*“ (Havelka, Bartošová, 2019, s. 18), pretože tento vzťah trvá od narodenia až po smrť človeka. Žiadny ďalší človek nestrávi v živote iného toľko času ako súrodenec, ani rodič, partner či najlepší kamarát alebo najlepšia kamarátka. Rovnako si človek súrodencu nemôže vybrať, na

rozdiel od ostatných blízkych ľudí. Tu môžeme poukázať na pevné puto, ktoré medzi súrodencami je, nakoľko sa ho nie je možné nijakým spôsobom vzdať, na rozdiel od priateľa, ktorého je možné vzdať sa naozaj veľmi ľahko, kvôli rôznej bazálnej nezhode. Autori ďalej opisujú špecifiká, ktoré so sebou prináša súrodenecký vzťah práve so súrodencom, ktorý ma určité znevýhodnenie. Autori upozorňujú na skutočnosť, že nedostatok znalostí a nedostatočné porozumenie problémov znevýhodneného súrodenca môže negatívne zasahovať aj emocionálny svet intaktného dieťaťa. „*Děti, které nemají dostatek spolehlivých informací o postižení sourozence, mohou zažívat intenzivní pocity úzkosti spojené s představou, že i ony jsou nemocné, nebo případně, že se u nich nemoc určitě také objeví*“ (Havelka, Bartořová, 2019, s. 32).

Cieľom tretej kapitoly je upozorniť na emocionálny svet intaktných súrodencov a na ich potreby, keďže ako autori aj na základe vlastných praktických skúseností konštatujú, práve títo často unikajú pozornosti odborníkov a to aj napriek skutočnosti, že súrodenci detí so zdravotným znevýhodnením tvoria pritom veľmi veľkú skupinu. Havelka a Bartořová upozorňujú, že nie len dieťa so znevýhodnením má sťažené životné podmienky, ale rovnako nie je jednoduché byť súrodencom dieťaťa so znevýhodnením. Tieto deti sú často prehliadané a nie je im venovaná dostatočná miera pozornosti. Toto tvrdenie je v súlade s mojimi skúsenosťami, získanými práve v práci s ľuďmi so zdravotným znevýhodnením. Špecificky sa autori venujú problematike vyrovnávania sa zdravého súrodenca so súrodencovým postihnutím. Teoretické informácie sú doplnené o o názorné ukážky dobrého a „škaredého“ vyrovnávania sa so súrodencovým postihnutím. Tieto prejavy sú usporiadané do tabuľky, ktorá nielenže čitateľovi ponúka ucelený pohľad a ľahšiu orientáciu na problematiku, ale zároveň rodičom poskytuje príležitosť na ohodnotenie si správania svojich detí a identifikáciu prípadných oblastí vyžadujúcich si korekciu zo strany rodičovského správania.

Za veľké pozitívum knihy považujem to, že teoretické vedomosti sú prepájané s výpoveďami ľudí, ktorí v takýchto rodinách žijú a teda sú priamymi aktérmi týchto situácií. Publikácia taktiež ponúka čitateľom rady a tipy ako sa s konkrétnymi problematickými situáciami lepšie vysporiadať a hlavne, ako zvládať náročné situácie, ktoré život rodinám s dieťaťom so zdravotným znevýhodnením prináša. Práve tento aspekt robí knihu zaujímavou nielen pre odborníkov pracujúcich s rodinami so zdravotne znevýhodneným dieťaťom, ale aj pre rodičov, či súrodencov týchto detí. V neposlednom rade by som knihu odporučila študentom odborov tzv. pomáhajúcich profesií, ale tiež celej rade dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ktorí sa angažujú práve v tejto oblasti.

Mgr. Erika Štangová,
interná doktorandka Katedry sociálnych služieb a poradenstva
FSV UCM v Trnave